

عهد جانان

مجموعه مقالات همایش بین‌المللی علمی - پژوهشی

امام رضا (ع) در آینه ادبیات تطبیقی فارسی و عربی

سیزدهمین جشنواره بین‌المللی فرهنگی - هنری امام رضا (ع)

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کرمانشاه

استاد پدش

مردادماه - ۱۳۹۴

سرشناسه	همایش علمی - پژوهشی امام رضا علیه السلام (ششمین : ۱۳۹۴ : کرمانشاه)
عنوان و نام پدیدآور	عهد جانان : مجموعه مقالات همایش بین‌المللی علمی - پژوهشی امام رضا (ع) در آیین ادبیات تطبیقی فارسی و عربی سیزدهمین جشنواره بین‌المللی فرهنگی - هنری امام رضا (ع)/اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کرمانشاه؛ به کوشش خلیل بیگزاده و ابراهیم رحیمی زنگنه.
مشخصات نشر	تهران: یار دانش، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۴۲۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۱۶۲-۵۵-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
موضوع	علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۳ق. -- شعر؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۳ق. -- شعر -- کنگره‌ها؛ علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۹۱۵۳ - ۲۰۳ق. -- در ادبیات؛ شعر فارسی -- تاریخ و نقد؛ شعر مذهبی فارسی -- ایران -- تاریخ و نقد؛ شعر عربی -- تاریخ و نقد
شناسه افزوده	بیگزاده، خلیل، ۱۳۴۲-، گردآورنده؛ رحیمی زنگنه، ابراهیم، ۱۳۵۱-، گردآورنده
شناسه افزوده	جشنواره بین‌المللی امام رضا علیه السلام (سیزدهمین : ۱۳۹۴ : کرمانشاه)؛ ایران. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کرمانشاه
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۴ ۸۸۸۸۸۸ PIR۴۱۹۱/ع
رده‌بندی دیوپی	۸۶۱/۰۰۸۳۵۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۹۱۸۲۸۱

عنوان: عهد جانان: مجموعه مقالات همایش بین‌المللی علمی - پژوهشی، امام رضا (ع) در آیین ادبیات تطبیقی فارسی و عربی

به کوشش: دکتر خلیل بیگزاده و دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه

ویراستار علمی: دکتر خلیل بیگزاده و دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه

ویراستار ادبی: دکتر خلیل بیگزاده و گلرخ کیانی

ناشر: انتشارات بار دانش

نمونه‌خوانی و صفحه‌آرایی: گلرخ کیانی، مریم سربازمحمدی و کزال ظریفی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۶۲-۵۵-۲

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

تمامی حقوق و امتیازات این کتاب برای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کرمانشاه محفوظ می‌باشد.

مسئولیت مطالب مندرج در هر مقاله به عهده نویسندگان آن است.

اعضای کمیته علمی همایش

حجه الاسلام امراله مختاری مسؤول نهاد رهبری دانشگاه رازی، دکتر علی سلیمی استاد، دکتر یحیی معروف استاد، دکتر جهانگیر امیری دانشیار، دکتر محمد ایرانی دانشیار، دکتر سوسن جبری دانشیار، دکتر تورج زینی‌وند دانشیار، دکتر وحید سبزیان‌پور دانشیار، دکتر شهریار همتی دانشیار، دکتر محمدنبی احمدی استادیار، دکتر خلیل بیگ‌زاده استادیار، دکتر موسی پرنیان استادیار، دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه استادیار، دکتر غلام‌رضا سالمیان استادیار، دکتر فاطمه کلاهیچیان استادیار، دکتر زهرا لمرستانی استادیار، دکتر محمدابراهیم مالمیر استادیار، دکتر وحید مبارک استادیار، دکتر علی‌اکبر محسنی استادیار، دکتر مجید محمدی استادیار، دکتر الیاس نورایی استادیار.

اعضای کمیته داوری همایش

دکتر جهانگیر امیری دانشیار، دکتر محمد ایرانی دانشیار، دکتر سوسن جبری دانشیار، دکتر تورج زینی‌وند دانشیار، دکتر خلیل بیگ‌زاده استادیار، دکتر موسی پرنیان استادیار، دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه استادیار، دکتر غلام‌رضا سالمیان استادیار، دکتر پیمان صالحی استادیار، دکتر وحید مبارک استادیار، دکتر مجید محمدی استادیار، دکتر الیاس نورایی استادیار.

اعضای کمیته اجرایی همایش

مهدی ربانی مدیر اجرایی همایش، صدراله بابلی مدیر هماهنگی اداری و مالی، آرشام خرسندپور مدیر هماهنگی امور هنری، محمد عیوضی مسؤول کمیته حراست، محسن باباجانی مسؤول کمیته تشریفات، محسن ابراهیمی مسؤول کمیته مالی، نصراله صفری مسؤول کمیته پشتیبانی، پژمان خسروی‌پور مسؤول کمیته هنری، محسن کرمان مسؤول کمیته اطلاع‌رسانی، جعفر کرچی مسؤول کمیته سمعی و بصری.

مسؤول دبیرخانه دائمی همایش

پیمان جبری

مدیر کل و رئیس همایش

دکتر ابراهیم رحیمی زنگنه

دبیر علمی همایش

دکتر خلیل بیگ‌زاده

فهرست مندرجات

.....	بررسی تطبیقی قصاید رضویه ابن یمن و صاحب بن عباد با رویکرد بینامتنی
۱۵.....	دکتر احمد غنی پور ملک‌شاه و دکتر احمد خلیلی
.....	تطبیق سیمای امام رضا (ع) در شعر دعبل خزاعی و نظیری نیشابوری
۳۳.....	دکتر علی اکبر احمدی چناری و پریرا احمدی
.....	بررسی تطبیقی سیمای امام رضا (ع) در شعر ابونواس و سنایی
۵۱.....	دکتر ابراهیم فلاح و لیلا باقری
.....	بررسی تطبیقی سیمای امام رضا (ع) و انبیای الهی (مطالعه موردی: شعر فارسی و قرآن کریم)
۷۱.....	دکتر خلیل بیگزاده، غلامرضا حیدری و شهناز کریمی
.....	بررسی تطبیقی سیمای امام رضا (ع) در شعر دعبل خزاعی و سیدرضا برقمی
۹۳.....	دکتر مجید محمدی، کبری عزیزی و فرخنده میرزایی
.....	بررسی تطبیقی مداخل رضوی در اشعار عربی و فارسی از ابتدا تا پایان قرن دهم
۱۱۷.....	دکتر احمد رضا یلمه‌ها و مهدیه ولی محمدآبادی
.....	بنیان‌های اخلاقی اجتماعی امام رضا در شعر ملتزم عربی و فارسی
۱۵۱.....	دکتر بهمن هادیلو
.....	بررسی تطبیقی منقبت رضوی در شعر عربی و فارسی (مطالعه موردی: شعر «دعبل خزاعی» و «بابا فغانی شیرازی»)
۱۶۱.....	دکتر فاروق نعمتی و دکتر جهانگیر امیری
.....	بررسی تطبیقی و پژوهشی سیمای امام رضا (ع) در اشعار وحشی بافقی و ابونواس
۱۹۳.....	دکتر ابراهیم فلاح و سکینه صالحی
.....	بررسی تطبیقی مناقب علی بن موسی الرضا (ع) در شعر فارسی و عربی
۲۰۱.....	دکتر سمیه حسنعلیان

- سیمای امام رضا (ع) در شعر ابونواس اهوازی و سنایی غزنوی
- ۲۳۹ دکتر محمود شکیب انصاری و حدیث شیخ اشندی
- بررسی تطبیقی سیمای امام رضا (ع) در اشعار ابونواس و ابن حسام خوسفی (مطالعه موردی: کارکرد تلمیح)
- ۲۵۷ حمیده هادی پناه و دکتر محمد جنتی فر
- مضامین مشترک تغزلی در رضویه انوار و تائیه ابن فارض
- ۲۸۳ دکتر حسین قدمی
- سیمای امام رضا (ع) در شعر ابونواس اهوازی و خاقانی شروانی
- ۲۹۱ دکتر خیریه عچرش و مریم گرمسیریان
- بررسی تطبیقی اوصاف و فضائل امام رضا (ع) در شعر احمد وائلی و شاهمراد کرمانشاهی
- ۳۱۵ دکتر مجید محمدی و پروش خسروی و پریسا امیری
- بررسی تطبیقی بازتاب شخصیت امام رضا (ع) در شعر شاعران فارس و عرب
- ۳۴۱ محمد حسن امرایی و دکتر یحیی معروف
- بررسی تطبیقی شخصیت امام رضا (ع) در شعر فارسی و عربی
- ۳۸۱ دکتر جهانگیر صفری، دکتر اسماعیل صادقی، ابراهیم ظاهری و مهران نجفی
- بینامتنی قرآنی در زیارت‌نامه امام رضا (ع)
- ۳۹۳ هاجر قلی‌زاده احمدآباد و دکتر حسین خانی کلکای

سخن مدیر کل و رییس همایش

به نام آنکه جان را فکرت آموخت چراغ دل به نور جان بر افروخت

در دنیای پیچیده و پر طمطراق امروز، بشر فارغ از روزمرگی‌های معمولی و ویژگی‌های زندگی ماشینی بیش از هر زمان دیگری نیازمند اتصال و ارتباط معنوی با مبدا آفرینش و پروردگار هستی بخش است و این رشته جز از طریق انبیا و اولیای الهی که به حق واسطه‌های خزانه غیب و فیض ملکوتی هستند، محکم نمی‌شود. آنان که به عنوان انسان کامل وظیفه خطیر هدایت و بالندگی نسل بشر را در هر زمان و مکان بر عهده دارند و این همت انسان امروزی است که با اتکای به ظرفیت‌های فراوان فکری و ذهنی خود بتواند در این سیر الهی الله طی طریق کرده و بهره کافی و وافی را ببرد. وجود مقدس و مظهر حضرت شمس‌الشموس، معین الضعفا، غریب الغربا، سلطان سریر ارتضا حضرت علی بن موسی الرضا (ع) نمونه مبرهن و متقن این انسان کامل است که پس از سال‌های متمادی همچنان به عنوان قلب تپنده حیات اسلامی در شرق سرزمین اشراق و عرفان، ایران کهن بوم و بر مطنح نظر عارفان، عاشقان، پژوهشگران و علاقمندان فرهنگ و معارف ناب رضوی چنان جلوه‌ای از روضه رضوان می‌باشد. این ظرفیت بزرگ الهی و ذخیره غنی فرهنگی - معنوی بهانه مقدسی برای عرض ارادت خیل مشتاقان ساحت ملکوتی آن امام همام است تا به قدر ظرف خود از این اقیانوس بی کران معارفش جرعه‌ای برگیرند و جان خود را سیراب کنند. بی شک قلم و کاغذ ناتوان از وصف آن همه معرفت و دانش و معنویت و فضیلت خواهد بود، اما چه کند سالک عاشق که جز دلی مالا مال از عشق پاک رضوی مطاع دیگری برای عرضه ندارد.

اندیشه تدوین و طراحی جشنواره بین المللی امام رضا (ع) با هدف نشر و گسترش معارف ناب رضوی و پاسخگویی به نیازمندی‌های هنرمندان، اصحاب فرهنگ و پژوهشگران به منابع تولیدی در عرصه آموزه‌ها و فرهنگ رضوی گام به عرصه ظهور نهاده است، چنان که همه ساله برنامه‌های متنوعی با مضامین مورد نظر در جای جای ایران اسلامی و نقاط مهمی از دنیا برگزار می‌گردد که استان کرمانشاه نیز در سال جاری میزبان همایش علمی پژوهشی «امام رضا (ع) در ادبیات تطبیقی (فارسی-عربی)» است که با همت بنیاد بین‌المللی فرهنگی و هنری امام رضا (ع)، دانشگاه رازی، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و حضور پژوهشگران، عاشقان و علاقمندان حریم اهل بیت علیهم‌السلام، خاصه امام رضا علیه‌السلام در مرداد ماه امسال برگزار می‌گردد.

مجموعه حاضر حاصل و نتیجه این رخداد عظیم فرهنگی است که در قالب مقالات برگزیده همایش ارائه و چاپ می گردد و جا دارد از تک تک عزیزانی که در طی این مسیر یار و یاور دبیرخانه دائمی همایش بوده اند به ویژه جناب آقای جعفری مدیر عامل محترم بنیاد بین المللی فرهنگی و هنری امام رضا (ع)، جناب آقای دکتر جوادی یگانه رئیس کارگروه پژوهشی همایش، جناب آقای دکتر بیگ زاده دبیر محترم علمی و کمیته داوری همایش و همکاران تلاشگر در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی صمیمانه قدردانی نمایم. امیدوارم با چاپ این مجموعه مقالات گامی هرچند کوچک در راه گسترش فرهنگ ناب رضوی در جامعه برداشته باشیم. ان شاء الله.

ابراهیم رحیمی زنگنه

مدیر کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کومانشاه

و رئیس همایش - مرداد ۹۴

www.ketab.ir

سخن دبیر علمی همایش

به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

ادبیات گستره اندیشگی یک قوم و تصویری هنری از فرهنگ آن است که زمینه‌های مشترک انسانی از قبیل حق‌گرایی، دادگری، عدالت، آزادی، شهامت، شجاعت، جوانمردی و ... در آن می‌پرورد و می‌بالد. بنابراین هر متن منثور یا منظومی که به نوعی با عواطف و اندیشه‌های آیینی مردم پیوند داشته و جریان زندگی پیشوایان دینی را تداعی کند، برای مخاطبان این وادی پسندیده خواهد بود. ادبیات آیینی گستره مفاهیم آیینی و عرصه ظهور عواطف معنوی است که بیش از دیگر انواع ادبی از آن استقبال شده است و از اهم موضوعات آن پرداختن به بیان هنری جلوه‌های تابناک سیمای معصومین (ع) از جمله حضرت ثامن‌الحجج می‌باشد، چنان که سیمای حضرت و رخدادهای زندگانی ایشان را در پوششی هنری و ادیبانه عرضه داشته‌است.

هنوز زمزمه روزهای آغازین برداشت محصول تابستانه که خرمن زیارت را در پاییز امید به انتظار نشسته بودیم، در خاطره‌ها باقی است و چنان غم غربتی سکرآور سرشار از لذت آن دوران، امروز را چنان مشقی دیگر پیشروی نهاده تا به دیدار معبود دل بسته و در آرزوی دیدارش سر از پا ناشناخته هر روزه گرمای مهر تابستان را به مهربانی حضرت دوست گره زده و سرشار از مهر و مهربانش باشیم. آنگاه که دلگوه‌های عاشقان دستاویزی ضریح بارگاهش را درخواست می‌کند و گره‌های گریه چشمان دلباختگان بر بلندای آستانش به انتظار می‌نشینند، نیک می‌دانیم که دل در گرو آرمانی داریم که واسطه العقد میان زمین و آسمان است و میان زمزمه‌های دل با آستان دلنوازش رازی پیوند خورده‌است که هیچ رازآشنایی را به رازناکی آن آشنا نیست.

پس ای معشوق! راز نهانی درون شیفتگان ملکوت بارگاہت را دریاب که آفتاب روشنی‌بخش دل‌های امیدواری و کشتی‌شکستگان ساحل ندیده را اسباب نجاتی. اشک‌ها را جاری در گاہت می‌کنیم تا سبزینه نگاهت را به دعوت ستارگان فرهنگ و ادب این مرز و بوم فراخوانیم، ساحل صحرای تشنگی خویش را به جرعه نوشی سخنان روحانی و رحمانیت دعوت نماییم و جاده ابریشمی بسازیم که بیرق‌داران وادی حیرت ادبی و معرفت هنری را به تماشای سرچشمه جوشان مهر دیدگانت دعوت کنیم که ساریانان رهپوی کاروان اندیشه را به معرفت ناب الوهیت به ضیافتی آرمانی بشانی و به فضای پرگل و بلبل باغ با صفای هنر در هنر سخنان دررخیز و گهریزی از طلای ناب اندیشه‌ریز دعوت فرماییم.

در هیاهوی هنگامه بی‌پناهان به سوی ضامنی رهسپاریم که ضمانتش الگوی آزادگی و آزاداندیشی است و گلوی رخشان اندیشه‌اش پاسخ‌دهی راز آشنا به دنیای سراسر گم‌گشتگی انسان معاصر است. معشوقی که هاله‌ای از نور معرفت ربوبی را ارزانی عاشقان بی‌پناهی کرده که پناه خویش را در ضمانش می‌جویند. امام همامی که گلبانگ نگاهش را در گستره خورشید به نورافشانی فرامی‌خواند تا انسان عصر مدرنیسم را از سقوط در گرداب اندیشه‌های اومانیستی بازدارد و از بی‌پناهی و تنهایی رهایش سازد. عارفی که زائران بی‌پر و بال حریم حرمتش را به معرفت زلال عشقی سازنده دعوت می‌کند تا از زلال گوارای سرچشمه‌های جوشان معارفش عطشی برگیرند و حیرت و سرگشتگی خویش را در عصر بی‌پناهی، پناهی دهند و درمانی کنند. ای بی‌کرانه دریای عشق و شور و مستی! امواج پرتلاطم روزگار ناجوانمردی را به نگاه سبز تو دخیل می‌بندیم تا این ره‌یویان وادی حیرت و ره‌روان شکسته‌بال کوی وحدت را از ملکوت بارگاه دوست سیراب سازی و از مهر و مهرآینی خراسان وحدت، دانه‌های عشق و امید به مبدأ فیض فیضان حضرت قیاض را در حوصله کبوتران رنگین بیان و ملکوت جمال قلم ایشان بنشانی. نگارندگان کبوترمآبی که نگاهشان را به نگاهت گره زده و قلمشان را به دانه‌چینی در حوالی خرمن معرفت و معارف بارگاهت دعوت کرده‌اند. دویت‌داران زائری که در یکایک واژگانشان تشنگی و شیفتگی را بر خوان دهش و بخشش تو نشانده‌اند تا صفای آشنای تو را که غیبی و لدنی است، چشیده باشند و کومه‌ای از عشق تو را در کوله‌بار تهیدستی خویش نهند.

همایش امام رضا در ادبیات تطبیقی فارسی و عربی چنان بخشی از سیزدهمین جشنواره بین‌المللی فرهنگی - هنری امام رضا (ع) در حالی برگزار می‌گردد که نهمین دوره طلوع خود را در استان کرمانشاه تجربه می‌کند، اما به اذعان همگان از اهالی علم و دانش و اندیشه در دو سال اخیر رویکردی دیگرسان و نگاهی علمی و دانشگاهی داشته که در نوع خود کم‌نظیر بوده است. همایش امسال از مهرماه سال ۱۳۹۳ آغاز گردید، چنان که در چندین جلسه موضوع همایش و عنوان‌های فراخوان مبنی بر «امام رضا (ع) در ادبیات تطبیقی فارسی و عربی» در کمیته علمی بررسی و مشخص و به همت همکاران همایش در آذرماه ۹۳ بر روی سامانه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان کرمانشاه رفت که فراخوان به دلیل دشواری کمی و کیفی موضوع، به مدت چهل و پنج روز (۹۴/۴/۱۵) تمدید گردید. حدود هفتاد مقاله به همایش واصل شد که با مساعی همکاران در کمیته‌های علمی و داوری همایش بررسی و مقالات قابل قبول داوری گردید که نتایج با تکیه بر نظر داوران محترم، چارچوب‌های اهداف همایش، شیوه ارزشیابی پیشنهادی بنیاد بین‌المللی امام رضا (ع) استخراج و جمع‌بندی نهایی در کمیته سیاست‌گذاری همایش بررسی و

تصویب شد که ماحصل کار در مجموعه مقالات همایش و سامانه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان پیشاروی عزیزان و اهالی فرهنگ و اندیشه است.

همکاری بی منت و صمیمی همکاران گرامی، اعضای محترم هیأت علمی گروه های زبان و ادبیات فارسی و عربی دانشگاه رازی کرمانشاه، بنیاد بین المللی امام رضا (ع) و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی کرمانشاه ستودنی و سزاوار قدردانی و سپاس گزاری است که اگر نبود همکاری و همدلی این عزیزان، توفیق معنوی و علمی این همایش به لحاظ کمی و کیفی حاصل نمی شد. بنابراین به رسم ادب و ارادت از حضور همکاران محترم هیأت علمی در کمیته های علمی و داوری همایش، همکاران بنیاد بین المللی امام رضا (ع)، مدیر کل دلسوز و فرهنگ مآب اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، معاونین ایشان چنان یاران همراه، مسئول بی مزد و منت، اما پی گیر دبیرخانه دائمی همایش امام رضا (ع) در کرمانشاه، سپاسگزاری و قدردانی می گردد و توفیق همگان و همگنان را از بارگاه حضرت رب العزه مسألت داریم.

دبیر علمی همایش

خلیل بیگ زاده - مردادماه ۱۳۹۴